УДК 339.977

АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ТРЕНДІВ ТА КОН'ЮНКТУРИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ МЕТАЛУРГІЇ

ANALYSIS OF GLOBAL TRENDS AND SITUATION IN THE METALLURGY WORLD MARKET

АНАЛИЗ ГЛОБАЛЬНЫХ ТРЕНДОВ И КОНЪЮНКТУРЫ НА МИРОВОМ РЫНКЕ МЕТАЛЛУРГИИ

Гнилорибов М. А., здобувач кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса

Gniloribov MA, Researcher of the Department of International Economic Relations of Donetsk National University Vasyl Stus

Гнилорибов М. А., соискатель кафедры международных экономических отношений Донецкого национального университета имени Василия Стуса

Анотація. У статті проаналізовано тенденції металургійної промисловості в світі. Виявлено основні фактори, що впливають на розвиток цієї галузі. Проведено аналіз провідних підприємств галузі та визначено яким шляхом – екстенсивним чи інтенсивним вони розвиваються.

Abstract. The article analyzes tendencies of metallurgical industry in the world. The main factors that influence the development of this industry have been identified. The leading enterprises of the branch are analyzed and determined by what way - extensive or intensive they develop.

Аннотация. В статье проанализированы тенденции металлургической промышленности в мире. Выявлены основные факторы, влияющие на развитие этой отрасли. Проведен анализ ведущих предприятий отрасли и

определены каким путем - экстенсивным или интенсивным они развиваются.

Чорна металургія є одною з провідних галузей важкої промисловості та основою для розвитку інших галузей економіки країн світу, таких як машинобудування, будівництво, вугільна, коксохімічна, енергетична та транспортна галузь тощо.

Питанням розвитку металургійної галузі присвячено праці С.Аптекаря, О.Амоші , Ю.Макогона , І.Ялдіна , Д.Наумова та ін. Автори досліджують інвестиційні аспекти, напрями ресурсозбереження та державної підтримки, розкривають структурні особливості металургійної галузі України та інших країн.

Металургійна галузь характеризується значною стабільністю об'ємів виплавки. Це наочно демонструє графік 1, де зображено об'єми загальної світової виплавки сталі з 1996 по 2016 рік [1]. Можна зробити висновок, що галузь характеризується помірним, але стабільним зростанням. Лінія тренду вказує, що найближчими роками така тенденція повинна зберегтися.

Споживання металургійної продукції орієнтується на розвиненні країни, але поступово також відкриваються перспективні ринки країн, що розвиваються. Будівництво мостів, ремонт та спорудження залізничних доріг, зведення багатоквартирних будинків – все це потребує продукції металургійної галузі. В цьому відношенні країни, що розвиваються в майбутньому можуть стати одними з головних її споживачів. Знадобиться значна кількість ресурсів та часу, для того щоб створити інфраструктуру в транспортній, енергетичній та соціальних сферах на прикладі розвинених країн. Це в свою чергу забезпечить стабільний розвиток світової чорної металургії та стабільний попит на продукцію галузі.

В глобальному плані ринок металургійної продукції залежить від процесів індустріалізації в окремих країнах та світової економіки в цілому. Значний попит на метал можуть створити країни, економічний розвиток яких дозволяє залучити значні інвестиції в короткостроковому періоді. Це Індія, Малайзія,

Індонезія, Мексика, В’єтнам тощо. Тобто держави, що мають перспективи досягнення інфраструктурного та економічного рівня розвитку передових країн світу.

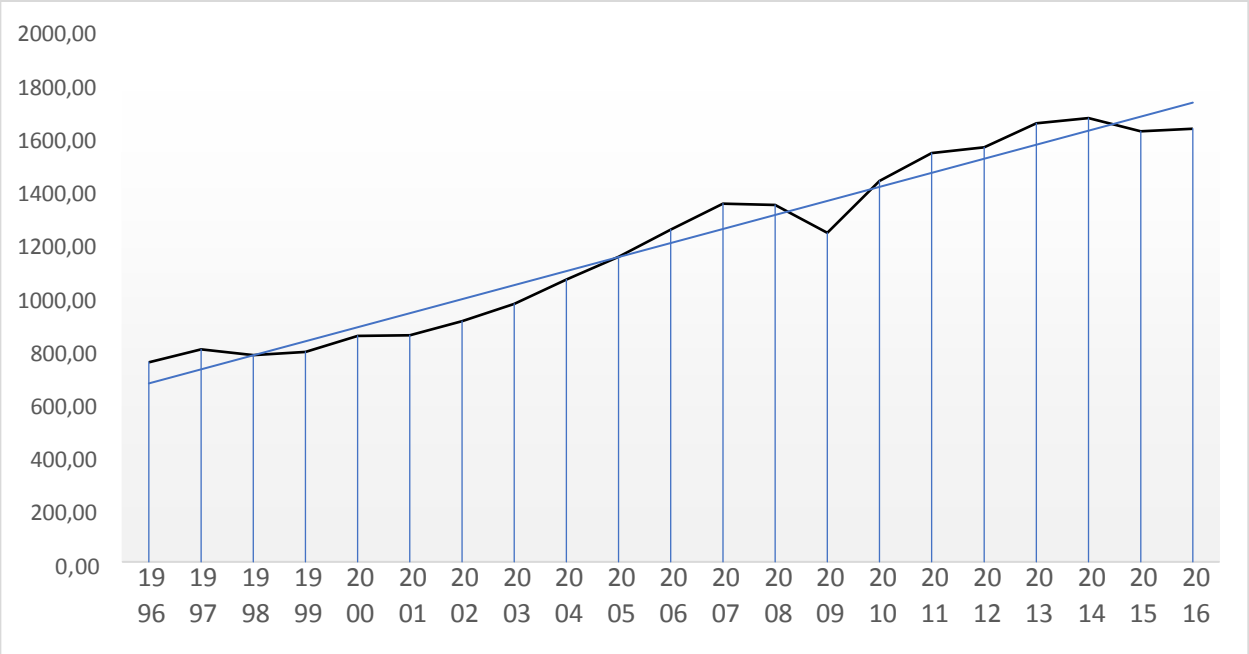

Рис/ 1 Загальні об’єми світової виплавки сталі за 1996-2016 роки, млн. т.

Ситуацію на світовому ринку металургійної продукції визначають декілька факторів, що безпосередньо впливають на стабільність цієї галузі:

- Курс долару;
- Ситуація на китайському ринку;
- Ціна на нафту.

Значний вплив на світовий ринок чорних металів відіграють глобалізаційні процеси індустріалізації в країнах, що розвиваються та деіндустріалізації в розвинених країнах.

Комплексний вплив стратегічних глобалізаційних чинників та факторів, що безпосередньо впливають на собівартість, приводять до коливань світових цін на продукцію чорної металургії. Відповідно до них, світові виробники продукції чорної металургії встановлюють ціни на вироблені товари, орієнтуючись на короткострокові управлінські цілі. Цінові фактори впливу на конкурентну позицію з кожним роком стають більш серйозним фактором впливу в конкурентній боротьбі. Металургійні підприємства можуть ставити

низькі ціни для розширені власної частки ринку або надвисокі ціни, щоб використати позитивну кон'юнктуру ринку.

КНР займає особливе місце в світовій галузі чорної металургії. Розвиток цієї галузі важкої промисловості дозволив країні перетворитися з імпортера металургійної продукції, в головного експортера металу в світі. Об'єми виробництва настільки значні, що займають близько 50 відсотків всієї світової виплавки сталі. Це дозволяє впливати китайській металургії на весь світовий ринок [2].

Зміни в структурі прямих інвестицій в Китаї пов'язані значними економічними перетвореннями внутрішньоекономічної діяльності. Такі галузі господарювання як чорна металургія та енергетика поступово починають втрачати свої позиції. Це є свідчення поступового закінчення промислового буму в цих галузях.

Місце енергетичної та металургійної галузі поступово займають сектори економіки, що орієнтовані на сферу послуг та науковий прогрес:

- індустрія високих технологій;
- туристична галузь; •
- транспортна галузь;
- індустрія розваг.

Варто зазначити, що попри тенденцію змін об'єктів інвестування, Китай знаходиться на другому місці серед країн з найбільшим об'ємом прямих зовнішніх інвестицій. Таке положення країні вдалося досягти завдяки значній та агресивній інвестицій політиці. При цьому вектор китайської сфери інтересів змінюється з країн, що розвиваються до держав з розвинутою економікою.

Деякі види сировини, яка є основою собівартості металургійної продукції, стають дефіцитними товарами на ринку. Експерти прогнозують підвищення цін на енергетичне та коксівне вугілля. Це пов'язано з багатьма чинниками, основними з яких є:

- зменшення видобутку китайських компаній, в зв'язку з новими обмежувальними нормами;

- банкротство багатьох гірничодобувних компаній Великобританії, США та Європи.

Головна проблема чорної металургії для багатьох країн світу це надлишок виробничих потужностей. США, країни СНД, Китай, Європейський союз мають значні матеріальні ресурси, для випуску металургійної продукції. Але сучасна економічна ситуація показує, що їх використання є неефективним з точки зору ринкової економіки. Споживання металопродукції в розвинених країнах стабілізувалося. А світовий попит не здатний створити ситуацію в якій буде можливість використати надлишкові виробничі потужності. Тому їх подальше використання може лише негативно відобразитися на динаміці цін на металопродукцію.

Значна частина надлишкових виробничих потужностей знаходиться на території Китаю. Структурні реформи анонсовані китайським урядом мають на меті розпочати фундаментальні зміни економіці країни. В жовтні 2017 року відбулася подія, що має виключне значення не тільки для КНР, але й для економічної ситуації у всьому світі [3]. Відкрився XIX з'їзд Комуністичної партії Китаю (КПК). Генеральний секретар партії Сі Цзіньпін висловив цілі партії, що будуть характеризувати розвиток країни в найближчі роки. Економіка Китаю буде переходити до нової економічної моделі. Однією з причин цього є розвиток економіки країни, що призвів до подорожчання вартості робочої сили, а зростання китайської економіки значною мірою опиралося на дешеву робочу силу.

На XIX з'їзді КПК також значну увагу було приділено екологічним проблемам Китаю. За місце другої економіки світу країна боролася всіма можливими способами, що спричинило значні наслідки для навколишнього середовища китайських територій. Причиною цього стала індустріалізація багатьох районів країни, недотримання екологічних норм, значне забруднення атмосфери підприємствами машинобудівельної, металургійної, теплоенергетичних галузей, та хімічною промисловістю. Всі ці фактори поставили Китай на поріг екологічної катастрофи найближчими десятиліттями, при незмінній галузевій структурі .

Тому особлива увага партійного керівництва країни була приділена екологічному питанню. Одним з тезисів промови генерального секретаря Сі Цзіньпіна була «охорона навколишнього середовища». Це дає підстави вважати, структурна реформація головних галузей економіки Китаю буде відбуватися більш швидкими темпами. Країна буде відмовлятися від ролі металургійної галузі, та енергетики, як головних локомотивів китайської економіки. В сфері екологічної безпеки дії уряду будуть направлені на контроль за об'ємами випуску та обмежувальні заходи в таких галузях як:

- чорна металургія;
- машинобудування;
- теплоенергетика;
- хімічна промисловість.

Також в планах китайського керівництва до 2020 року скоротити виробничі потужності з виплавки сталі на 150 млн. т., а потужності гірничодобувної галузі зменшити на 500 млн. т. видобутку [4].

Дані обмежувальні заходи, з іншої сторони, будуть проводитися на фоні того, що загальні борги китайської гірничодобувної галузі та підприємств чорної металургії сягають 1,5 трлн. доларів, що, в свою чергу, ставить під сумнів раціональність таких дій китайського уряду.

Перехід на природний газ також буде мати позитивний вплив в майбутньому на екологію країни. При цьому його спорудження та масштаб охоплення в рамках всієї країни призведе до зростання попиту на прокатну продукцію металургійної галузі. Будівництво трубопроводів для транспортування природного газу буде одним з головних проектів використання металопродукції китайських металургічних компаній в найближчі роки.

Так як світовий ринок чорної металургії є висококонкурентним, де діють значні обмеження як на рівні галузей так і на рівні країн, то особливу увагу виробники металопродукції приділяють конкурентним перевагам власної продукції. Без значних переваг виробленого товару виробники можуть втрати ринки збуту, де їх замінять конкуренти. При такій ситуації врятувати

підприємство можуть лише протекціоністські заходи на рівні окремої країни або регіону.

Серед заходів по забезпеченню конкурентоспроможності металургійних підприємств на ринку можна виділити виробничі та ринкові. До перших відносяться: розробка оптимального виробничого асортименту продукції належної якості, оцінка якості та конкурентоспроможності кожної з вироблених позицій; використання передових технологій та сучасного устаткування при виробництві металургійної продукції ; використання систем управління контролем якості; сертифікація послуг і устаткування; використання новітніх підходів в управлінні підприємством. До ринкових заходів відносяться: всебічне вивчення і аналіз ринків, де особливу увагу приділяють конкурентному середовищу; оптимізація цінової політики; пошук ефективних каналів реалізації продукції, оптимізація просування асортименту номенклатури на ринок, забезпечення сервісу та маркетингова політика.

World Steel Association наголошує, що в 2016 році світова виплавка сталі збільшилася в порівнянні з 2015 роком на 0,8%, до 1628,5 млн т. Середнє завантаження потужностей за підсумками року становило 69,3% в порівнянні з 69,7% в 2015 році [5].

Це означає, що тенденція зниження загальносвітового обсягу виплавки сталі змінилася на поступову стабілізацію показників. Зростання виробництва сталі та ріст споживання продукції чорної металургії є підтвердженням цього: зростання виробництва збільшилося на 0,8 в порівняні з 2015 роком а зростання споживання – на 1,3%. Варто зазначити, що тенденція до перевищення обсягів виробництва над рівнем споживання зберігається в 2016 році 1629 млн т. відповідно до 1600 млн т. Перенасичення ринку та додаткові складські витрати негативно впливають на загальний фінансовий стан підприємств-виробників. Тенденція до наявності нерозпроданої продукції у власності підприємств буде утримуватися в короткостроковому періоді та продовжувати впливати на ціну металургійної продукції.

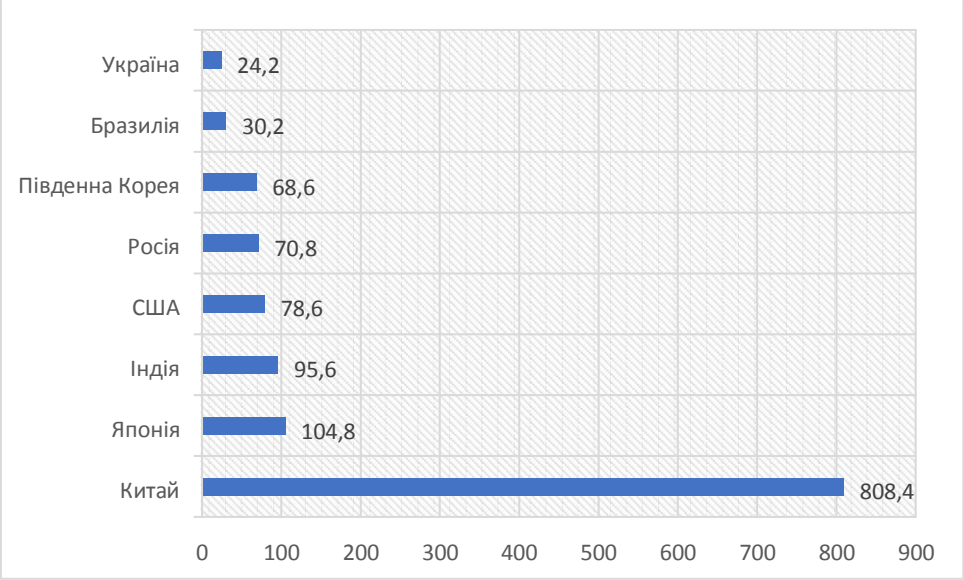

Рис.2.Найбільші світові виробники металургійної продукції за 2016 рік, млн. т. [6]

Дані державної статистики переконливо показують неухильну тенденцію до зниження виробництва металургійної продукції. На даний час дуже гостро стоїть проблема поступової деградації механізованих технологій у рослинництві через безперервний процес скорочення виробництва вітчизняної сільськогосподарської техніки, фізичне й моральне старіння наявного машино-тракторного парку. Це пояснюється невисокою платоспроможністю більшості підприємств-користувачів цієї галузі, що не дозволяє їм закуповувати техніку в необхідному обсязі та потрібної якості. Заводивиробники техніки, втративши ринки збуту, згортають виробництво і не модернізують потужності, які завантажені лише на 10 – 20 %. Зношеність технологічного обладнання тут досягає 70 – 80 %, а його середній вік 30 – 35 років .

Світові глобалізаційні та інтеграційні процеси постійно утворюють нові та змінюють існуючі тенденції, що характеризують дану галузь:

1) переміщення виробництва до прямих шляхів морського сполучення;

2) оптимізація капітальних інвестицій за рахунок перенесення виробничих потужностей до країн із мінімальними екологічними стандартами;

3) використання досягнень науково-технічного прогресу, а саме впровадження нових методів виплавки;

4) постійна територіальна з галузями, які є основними споживачами металу;

5) постійний ріст попиту на нестандартні марки сталі.

За даними організації World Steel Association в 2016 році відзначалося зростання виплавки сталі в світі на 0,8 %, що в загальній сумі склало 1628,5 млн. т., незважаючи на те, що завантаження виробничих потужностей зменшилося на 0,4 % Середнє завантаження потужностей за підсумками 2016 року становило 69,3%. Абсолютне лідерство у виробництві сталі зберігає Китай, якому в 2016 році вдалося наростити виробництво сталі на 1,2 % і виплавити близько 808,4 млн. т. Японія займає друге місце з показником в 104,8 млн. т., хоча за рік виробництво і зменшилася на 0,3%. З показниками виробництва у 95,6 млн. т. сталі закінчила 2016 рік Індія, яка продемонструвала максимальний приріст з усіх країн, що склав 7,4% . З мінімальними змінами вийшли США (78,6), Росія (70,8), Корея (68,6) та Бразилія (30,2) [5].

Успіх в конкурентній боротьбі на металургійному ринку залежить від постійного освоювання виробництва нових видів продукції. Організація підготовки виробництва на металургійному підприємстві є дуже складною справою, яку важливо раціонально організувати, бо зміна технологічного процесу вимагає значних інвестицій

Попит на металургійну продукцію залежить від його конкурентоспроможності, а також від співвідношення попиту і пропозиції, яке склалось на світовому ринку в даний проміжок часу, та від репутації підприємства-виробника і його конкурентів.

Також значний вплив має керівництво країни, що може штучними заходами обмежувати надходження іноземної продукції чорної металургії на власний внутрішній ринок

Таблиця 1 Основні виробники металургійної продукції в світі [5]

Країна	Об’єм виробництва за 2016 рік, млн. т.	Зростання у відсотках у порівнянні з 2015 роком
Китай	808,4	+1,2%
Японія	104,8	-0,3%

Індія	95,6	+7,4%
США	78,6	-0,3%
Росія	70,8	-0,1%
Південна Корея	68,6	-1,6%
Бразилія	30,2	-9,2%
Україна	24,2	+5,5%

Ми можемо зробити висновок, що період відновлення на світовому ринку чорної металургії від спаду в попередніх роках розпочався. Одним із стримуючих чинників є сезонні спади споживання металопродукції, що може слугувати передумовою для зниження вартості її. Активність на цьому ринку має певний циклічний характер, що впливає на котирування як сировини (лом, коксівне вугілля та інше), так і на кінцеву продукцію.

У цілому світовий ринок первинної сталі є висококонкурентним. У випадку зростання попиту на сталь, він може бути доволі швидко задоволений за рахунок її пропозиції від тих чи інших виробників. Це може відбутися завдяки невикористовуваним виробничим потужностям, які за даними World Steel Association становлять близько 30% загальних виробничих можливостей металургійних підприємств та на даний момент не використовуються за причин недостатньої рентабельності. Таким чином у світі нині існує значний резерв потужностей з виплавки сталі, який не залучений до виробничого процесу. Це, з одного боку, є відображенням жорсткої конкуренції на світовому сталеплавильному ринку, а з іншого – відображає можливості доволі швидкого задоволення зростаючого попиту на сталь у світі, якщо такий з'явиться найближчим часом. Причому наявність такого резерву, є непрямим свідченням того, що у разі зростання попиту на сталь зовсім не обов'язково очікувати на аналогічне за темпами зростання цін на неї.

На сьогоднішній день один з головних чинників, що впливають на стабільність металургійного ринку є нестабільна вартість металопрокату. На світових ринках цінові котирування продовжують повільне зростання. Це може

призвести до ситуації, коли ціни досягнуть того піку, після якого подальше зростання буде суттєво обмежено попитом та іншими факторами, наприклад рівень надвиробництва сталі в Китаї, що утворює тиск на весь світовий ринок.

Це стало причиною того, що на деяких національних ринках проти сталевої продукції з Китаю проводяться розслідування та запроваджуються обмежувальні заходи. Так, Європейський Союз звинуватив китайських виробників сталі в демпінгу, та ввів імпортні мита на продукцію цієї країни.

Навіть враховуючи боротьбу з китайським імпортом та підтримку внутрішнього ринку основних країн-виробників, США і Європа вже повідомляють про нестачу китайської сталі, незважаючи на те, що вони ввели санкції на імпорт з цієї країни.

Діагностика рівня конкуренції на світовому ринку металургійної дозволила визначити різний ступінь впливу основних конкурентних сил на ринку:

- найбільш сильний тиск створює боротьба між діючими виробниками;
- вплив покупців і постачальників також суттєвий;
- значна залежність металургії від розвитку суміжних галузе промисловості;
- галузь металургійного виробництва має значний експортний потенціал, але стабільна позиція її на світовому ринку залежить від внутрішнього ринку;
- вплив потенційних нових конкурентів є мінімальним.

Проти Китаю обмеження на металургійну продукцію також були введені країнами Латинської Америки та Індії . Враховуючи який об’єм ринку припадає на китайську металопродукції, то теоретично існує можливість обвалу світового експортного ринку сталі. Ситуація також може бути форсована, якщо відбудеться посилення існуючих та введення нових мит Японією, Туреччиною, країнами Близького Сходу.

Особливості виробничого процесу металургійних підприємств характеризуються необхідністю в значних обсягах сировини так як галузь є

матеріалоємною та необхідністю мати значні основні фонди для самого процесу виробництва. Щоб отримувати максимальний прибуток в цій галузі підприємства впродовж практично всієї історії розвитку чорної металургії після промислової революції намагалися мінімізувати витрати. Укрупнення виробництва дозволило отримати ефект масштабу при виробництві металопродукції. Це стало однією з причин того, що головні виробники сталі в світі є міжнародними холдингами зі значними фінансовими, виробничими, та трудовими ресурсами. На сьогоднішній день металургійні компанії є одними з головних гравців на світовому металургійному ринку.

Таблиця 2Найбільші компанії-виробники металопродукції у 2017 році [7]

Компанія	*Країна*	*Виплавка сталі за 2015 рік*	*Виплавка сталі за 2016 рік*	*Виплавка сталі за 2017 рік*
ArcelorMittal	Люксембург	98.09	97.14	95.45
China Baowu Group	Китай			63.81
HBIS Group	Китай	47.09	47.75	46.18
Nippon Steel and Sumitomo Metal Corporation (NSSMC)	Японія	49.30	46.37	46.16
POSCO	Південна Корея	41.59	41.97	41.56
Baosteel Group	Китай	43.35	34.94	
Shagang Group	Китай	35.33	34.21	33.25
Ansteel Group	Китай	34.35	32.50	33.19
JFE Steel Corporation	Японія	31.41	29.83	30.29
Shougang Group	Китай	30.78	28.55	26.80
Tata Steel Group	Індія	26.20	26.31	24.49
Wuhan Steel Group	Китай	33.05	25.78	
Shandong Steel Group	Китай	23.34	21.69	23.02
Nucor Corporation	США	21.41	19.62	21.95
Hyundai Steel Company	Південна Корея	20.58	20.48	20.09

Arcelor Mittal за підсумками 2017 року продовжує займати лідируючи позиції в рейтингу найбільших металургійних компаній світу за об'ємами виплавки. Хоча об'єми виплавки цієї компанії поступово скорочуються протягом 2015-2017 років, це перш за все пов'язано с оптимізацією виробництва та припинення діяльності нерентабельних підприємств. Компанія за 2017 рік виплавила 95,45 млн. т. сталі, що на 1,74% менше ніж за підсумками 2016 року.

Друге місце зайняла новостворена китайська корпорація China Baowu Group з об'ємом виплавки сталі 63,81 млн.т. Третє місце посідає китайська компанія Hebei Iron & Steel з результатом 46,18 млн. т. Вона відтіснила на четверте місце японську групу Nippon Steel & Sumitomo Metal Corporation. За підсумками 2017 року південнокорейська корпорація Posco, продовжує займати четверте місце другий рік поспіль. До рейтингу найбільших металургійних компаній також увійшла українська група «Метінвест». Компанії вдалося збільшити об'єм випуску продукції на 7,2 % в порівнянні з 2016 роком та виготовити 10,34 млн. т. сталі, це дозволило українському виробнику піднятися з 40-го місця на 37 позицію загального рейтингу [7].

Виклики сучасного світового ринку металургійної продукції диктують жорсткі умови діяльності для провідних компаній світу. Для того щоб зберігати свою позиції та посилювати їх у керуючого менеджменту цих фірм є декілька можливих маршрутів розвитку.

Існує два основних шляхи розвитку металургійної промисловості в світовій економіці – інноваційний та екстенсивний.

Прикладом інноваційних змін є модернізація основних засобів компанії, впровадження нових технологій виплавки сталі та прокату, використання досягнень науково-технологічного прогресу в металургійній сфері.

Екстенсивний шлях розвитку базується на об'єднанні та поглинанні інших компаній та створенні нових виробничих потужностей. Один з успішних прикладів використання екстенсивного методу є об'єднання Baosteel Group та Wuhan Steel Group (5 та 11 місця в рейтингу компаній с виплавкою сталі понад

3 мільйони тон за 2016 рік [7]) в результаті утворилася компанія China Baowu Group, що одразу зайняла другу позицію в рейтингу

Рейтинговий список металургійних компаній має достатньо сталий характер. Позиції в рейтингу по першим 20 компаніям змінюються незначним чином. Виключенням стають гучні злиття та поглинання, прикладом цього є утворення компанії China Baowu Group.

Значну частину компаній, що є лідерами з виплавки металургійної продукції, становлять представники Китаю. Це підтверджує статистику, що близько 50 відсотків продукції світової чорної металургії створює саме ця країна. Будь-які зміни в китайській металургії мають значний ефект на весь світовий ринок чорних металів.

Висновки. Транснаціональні металургійні корпорації з кожним роком нарощують виробничі потужності та економічний потенціал. Тенденція того, що металургійна галузь є стратегічним напрямком воєнно-промислового комплексу країн світу на сьогоднішній день утворює протиріччя між політичними силами держав та іноземним капіталом, в ситуації коли металургійна галузь не знаходиться у власності держави, а приватизована іноземними інвесторами.

Список використаної літератури:

1. Всесвітня організація виробників сталі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.worldsteel.com
2. Iron Ore Spot Price & Charts - Market Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.marketindex.com.au/iron-ore
3. XIX з'їзд китайських комуністів. Як він змінить Піднебесну і світ? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2330398-hih-zizd-kitajskih-komunistiv-ak-vin-zminit-pidnebesnu-i-svit.html
4. Steel Statistical Yearbook 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.worldsteel.org/publications/bookshop/product-details.~Steel-Statistical-Yearbook-2017~PRODUCT~SSY2017~.html

5. World steel in figures [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.worldsteel.org/en/dam/jcr:0474d208-9108-4927-ace8-4ac5445c5df8/World+Steel+in+Figures+2017.pdf
6. Steel Statistical Yearbook 2016. - Worldsteel Committee on Economic Studies – Brussels, 2016. –127 p.
7. World Trade Statistical Review 2017 https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2017_e/wts2017_e.pdf